

УДК 330.3

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2025.3.2>

ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Іщейкін Тимур Євгенович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри ім. І.А. Маркіної,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-9311-6904

Завгородній Віктор Русланович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0009-0007-9047-4953

Мошенець Наталія

асистент, ад'юнкт,
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща
ORCID ID: 0009-0004-0485-1571

У сучасному світі, де конкуренція на ринках стає все більш жорсткою, інновації стають важливим фактором успіху для підприємств. У статті проаналізовано сутність поняття інновація. Інновації розглядаються як впровадження нових або вдосконалених продуктів, послуг, процесів або організаційних рішень, що мають значний вплив на підприємство, його ринок або суспільство в цілому. Здійснено класифікацію інновацій, зокрема їх поділ на організаційні, технічні, маркетингові та процесні. Досліджені основні переваги та ризики впровадження інновацій для підприємства. Основними перевагами впровадження інновацій є: зниження витрат, підвищення якості продукції та ефективності виробництва. До ризиків від впровадження інновацій можна віднести: потребу у значних фінансових вливаннях у науково-дослідну роботу та розробки, а також витрати на навчання та перекваліфікацію персоналу. Досліджені основні етапи впровадження інновацій на підприємстві, а саме: дослідження та розробка, оцінка та вибір, впровадження, оцінка результатів. Проаналізовані ключові аспекти успішного впровадження інновацій, серед яких основними є лідерство та управління, партнерство та співпраця з науковими установами, інноваційний процес та створення інноваційної культури на підприємстві. Також проаналізовані позитивні ефекти від впровадження інновацій на підприємстві, а саме: покращення фінансово-економічних показників, підвищення якості продукції, удосконалення системи управління підприємства, зростання конкурентоспроможності продукції та підприємства, постійне оновлення виробничого потенціалу підприємства та продукції, вихід на нові ринки збуту, зниження ресурсоемності виробничих процесів. Досліджено внутрішні передумови реалізації інновацій на підприємстві, зокрема внутрішній інноваційний потенціал підприємства, взаємодія з науковими установами та організаціями, наявність ефективної системи управління інноваціями на підприємстві.

Ключові слова: інновації, види інновацій, менеджмент, інноваційний менеджмент, інновації на підприємстві, конкурентоспроможність, нововведення.

Tymur Ishcheykin, Viktor Zavhorodnii

Poltava State Agrarian University

Nataliia Moshenets

International Academy of Applied Sciences in Lomza, Poland

INNOVATION AS A TOOL FOR ENSURING COMPETITIVE ADVANTAGES OF A MODERN ENTERPRISE

In today's world, where competition in markets is becoming increasingly fierce, innovation is becoming an important success factor for enterprises. The article analyzes the essence of the concept of innovation. Innovations are considered as the introduction of new or improved products, services, processes or organizational solutions that

have a significant impact on the enterprise, its market or society as a whole. A classification of innovations is carried out, in particular, their division into organizational, technical, marketing and process ones. The main advantages and risks of introducing innovations for an enterprise are researched. The main advantages of introducing innovations are: cost reduction, improvement of product quality and production efficiency. The risks of introducing innovations include: the need for significant financial investments in research and development, as well as the cost of training and retraining of personnel. The main stages of innovation implementation at an enterprise are studied, namely: research and development, evaluation and selection, implementation, and evaluation of results. The key aspects of successful implementation of innovations are analyzed, among which the main ones are leadership and management, partnership and cooperation with scientific institutions, innovation process and creation of an innovative culture at the enterprise. The article also analyzes the positive effects of introducing innovations at an enterprise, namely: improvement of financial and economic indicators, improvement of product quality, improvement of the enterprise management system, growth of competitiveness of products and enterprise, constant renewal of production potential of the enterprise and products, access to new markets, reduction of resource intensity of production processes. The internal prerequisites for the implementation of innovations at an enterprise are investigated, in particular, the internal innovation potential of an enterprise, interaction with scientific institutions and organizations, and the availability of an effective innovation management system at an enterprise.

Keywords: innovations, types of innovations, management, innovative management, innovations at the enterprise, competitiveness, innovations.

Вступ. Відсутність інновацій може призвести до втрати конкурентоспроможності підприємства, обмеження ринкових можливостей, а також відставання від технологічного прогресу. Однак, впровадження інновацій також може бути викликом, включаючи складність процесу впровадження, нестабільність ринку, конкуренцію за ресурси та зміну організаційної культури. Інновації на підприємстві є важливим фактором, що допомагає компаніям досягати конкурентні переваги на ринку. У сучасному бізнес-середовищі, яке постійно змінюється і еволюціонує, впровадження новаторських рішень може бути вирішальним чинником успіху підприємства. У цій статті розглянемо, що таке інновації на підприємстві, які можуть бути їх типи, а також як впровадження інноваційних рішень може забезпечити конкурентні переваги.

Матеріали та методи. Дослідженням впровадження інновацій на підприємствах з подальшим зростанням їх конкурентоспроможності була приділена увага в роботах таких науковців як: В. Вороніна, І. Маркіна, Д. Хорошко, В. Карпенко та інші. Впровадження інновацій у господарську діяльність підприємства не втрачає актуальності серед дослідників і на сьогоднішній день через постійну потребу підприємства у вдосконаленні його продукції та послуг для забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку та задоволенні зростаючих потреб споживачів. В процесі наукового дослідження були використані загально-наукові методи, зокрема: аналізу та синтезу, спостереження, порівняння, методи дедукції та індукції та ін.

Мета статті – дослідити різні аспекти інновацій на підприємстві та зазначити важливість інноваційної діяльності для успішної роботи підприємства в сучасному бізнес-середовищі.

Результати. Інновації на підприємстві визначаються як впровадження нових або вдосконалених продуктів, послуг, процесів або організаційних рішень, що мають значний вплив на підприємство, його ринок або суспільство в цілому. Інновації можуть бути різних типів, таких як технічні інновації, організаційні інновації, маркетингові інновації, процесні інновації тощо [1].

Технічні інновації включають розробку нових технологій, продуктів або послуг, які можуть бути унікальними на ринку і допомагати підприємству отримати перевагу над конкурентами. Наприклад, впровадження нової технології виробництва може допомогти знизити витрати на виробництво, покращити якість продукції або зменшити вплив на навколишнє середовище.

Організаційні інновації стосуються змін в організаційній структурі, культурі, системах управління та бізнес-процесах підприємства. Наприклад, впровадження нової системи управління, зміни в корпоративній культурі, впровадження нових методів управління проектами або вдосконалення внутрішніх процесів можуть допомогти підприємству бути більш ефективним, гнучким та адаптивним до змін на ринку.

Маркетингові інновації включають впровадження нових стратегій маркетингу, реклами, продажів або розвитку нових каналів збуту. Наприклад, використання соціальних медіа, віртуальної реальності або інших інноваційних методів маркетингу може допомогти підприємству залучати нових клієнтів, підвищувати лояльність клієнтів та розширювати свій ринок.

Процесні інновації стосуються впровадження нових методів або вдосконалення існуючих процесів виробництва, постачання, логістики, розпо-

ділу та інших операційних процесів підприємства. Наприклад, автоматизація виробничих процесів, впровадження системи управління ланцюгом постачання, оптимізація логістичних процесів можуть допомогти підприємству знизити витрати, підвищити швидкість та якість виконання робіт. Отже, впровадження інновацій на підприємстві має багато переваг.

Перш за все, інновації можуть допомогти підприємству виграти конкурентну перевагу на ринку. Швидкий технологічний розвиток та зміни в бізнес-середовищі вимагають від підприємств бути гнучкими та адаптивними до нових реалій. Впровадження інноваційних рішень може допомогти підприємствам вийти за межі традиційних ринків та розширити свій бізнес. Крім того, інновації можуть допомогти підприємствам знизити витрати, підвищити ефективність та якість виробництва. Впровадження нових технологій або оптимізація бізнес-процесів може допомогти знизити витрати на виробництво, скоротити час виготовлення продукту, зменшити відходи та енергоспоживання, що призводить до збільшення прибутковості підприємства. Крім економічних переваг, інновації також можуть сприяти створенню нових робочих місць, залученню талановитих співробітників та розвитку компетенцій персоналу. Інновації вимагають від підприємств розуміння нових технологій та ринкових тенденцій, що сприяє розвитку кадрового потенціалу та підвищує конкурентоспроможність підприємства на ринку праці [3].

Однак, впровадження інновацій може також включати ризики. Нові технології можуть бути вартісними, вимагати значних вкладень у дослідження і розвиток, впровадження та навчання персоналу. Підприємство може також зіткнутися з викликами в організаційному аспекті, такими як зміна корпоративної культури, управління змінами та прийняття нових стратегій. Однак, інновації можуть бути успішними на підприємстві, якщо вони будуть належним чином плануватися, впроваджуватися та керуватися. Основні кроки впровадження інновацій на підприємстві включають наступні етапи:

Дослідження та розробка: цей етап передбачає вивчення ринкових тенденцій, дослідження технологічних можливостей, розробку нових ідей та концепцій [2].

Оцінка та вибір: на цьому етапі проводиться аналіз вартості, ризиків та потенціалу нових інновацій, вибір найбільш перспективних проектів для впровадження.

Впровадження: цей етап передбачає реалізацію обраного проекту, включаючи розробку плану впро-

вадження, алокацію ресурсів, впровадження нових технологій та бізнес-процесів.

Оцінка результатів: на останньому етапі відбувається оцінка ефективності впроваджених інновацій, аналіз отриманих результатів та визначення подальших кроків розвитку. Для успішного впровадження інновацій на підприємстві також важливо створити сприятливе інноваційне середовище, в якому співробітники будуть мотивовані та заохочені до розробки та впровадження нових ідей. Можуть бути використані такі підходи, як створення і підтримка інноваційних команд, надання доступу до ресурсів та інструментів для розробки ідей, стимулювання творчості та співпраці між різними відділами та рівнями управління.

Додатково, важливо розвивати культуру інноваційної компанії, де співробітники відчують свободу висловлювати свої ідеї, бути відкритими до експериментів, вчитися на помилках та бути готовими до змін. Керівництво має підтримувати цю культуру і надавати засоби та ресурси для інноваційної діяльності. Інновації також можуть бути сприятливі для розвитку конкурентоспроможності підприємства. Впровадження нових технологій, процесів або продуктів може допомогти знизити витрати, підвищити якість продукції або послуг, поліпшити клієнтський досвід, зайняти нові ринки та забезпечити стабільний ріст.

Окрім того, інновації можуть сприяти розвитку людського капіталу на підприємстві. Залучення співробітників до розробки нових ідей, навчання в нових технологіях та процесах, розвиток креативних та аналітичних навичок – все це може покращити професійний рівень персоналу та сприяти розвитку їхнього потенціалу. Звичайно ж, інновації також пов'язані з ризиками. Не всі інноваційні проекти можуть бути успішними, і можуть виникати фінансові, технічні, організаційні та інші складнощі.

Проте, керування ризиками, ретельне планування та вивчення попереднього досвіду, навчання на помилках можуть допомогти знизити ризики та підвищити шанси на успіх інноваційного проекту. Крім того, для ефективного впровадження інновацій на підприємстві необхідна відповідна організаційна культура, що сприяє прийняттю змін. Менеджмент має бути відкритим до нових ідей, готовим до впровадження нових рішень та визнавати й винагороджувати інноваційні досягнення співробітників. Важливо враховувати відповідність інноваційної стратегії підприємства загальній стратегії розвитку та бізнес-моделі.

Ще одним аспектом успішного впровадження інновацій є партнерство та співпраця з іншими організаціями, дослідницькими установами, вищими

навчальними закладами, стартапами та іншими учасниками екосистеми інновацій. Це може забезпечити доступ до нових технологій, ідей, ресурсів та експертного знання, а також сприяти обміну інформацією та взаємному навчанню. Окрім технічних інновацій, важливо також приділяти увагу соціальним та екологічним інноваціям. У сучасному світі, де все більше акцентується на сталому розвитку та відповідальному бізнесі, інновації, спрямовані на розв'язання соціальних та екологічних викликів, можуть бути ключовим фактором успіху підприємства. На завершення важливо зазначити, що інновації є необхідним елементом розвитку підприємства в 21 столітті. Високий рівень конкуренції, швидкі зміни ринку, зростаючі вимоги споживачів та технологічний прогрес вимагають від підприємств бути гнучкими, адаптивними та інноваційними.

Інновації можуть відкривати нові можливості, розширювати ринки, покращувати продукти та процеси, забезпечувати конкурентні переваги та сприяти сталому розвитку. Інновації на підприємстві можуть мати різні форми, такі як технологічні інновації, продуктові інновації, процесні інновації, соціальні інновації тощо. Технологічні інновації включають впровадження нових технологій, матеріалів або методів виробництва, що може покращити ефективність, якість продукції або забезпечити нові можливості. Продуктові інновації пов'язані з розробкою нових або вдосконаленням існуючих продуктів або послуг, що може призвести до розширення асортименту продукції або покращення задоволення потреб споживачів. Процесні інновації стосуються оптимізації внутрішніх процесів підприємства, зниження витрат, покращення логістики та управління ресурсами. Соціальні інновації спрямовані на розв'язання соціальних проблем, таких як бідність, безробіття, екологічні проблеми, а також на покращення взаємодії зі співтовариством, споживачами та іншими зацікавленими сторонами.

Одним з ключових аспектів успішних інновацій на підприємстві є культура інновацій, яка включає в себе менталітет, цінності, настанови та підхід до роботи. Компанії, які впроваджують культуру інновацій, стимулюють творчість, відкритість до нових ідей, експерименти та взаємодію між різними відділами та рівнями управління. Така культура сприяє створенню сприятливої атмосфери для виникнення нових ідей та забезпечує мотивацію співробітників бути творчими та вносити внесок у розвиток підприємства.

Окрім культури інновацій, важливим елементом є інноваційний процес. Це систематичний підхід до створення, розробки та впровадження інновацій на підприємстві. Інноваційний процес може включати такі етапи, як ідентифікація потреб ринку, генера-

ція ідей, розробка та відбір інноваційних проєктів, тестування та впровадження інновацій, а також моніторинг та оцінку результатів. Ефективний інноваційний процес може допомогти компанії реалізувати ідеї в успішні проєкти, оптимізувати розподіл ресурсів та забезпечити ефективне впровадження інноваційних рішень. Інновації на підприємстві також вимагають відкритості до зовнішнього світу. Взаємодія з клієнтами, постачальниками, університетами, дослідницькими центрами, іншими підприємствами та інноваційним екосистемами може допомогти компанії відкрити нові можливості, отримати нові знання, доступ до нових технологій та ресурсів, а також забезпечити взаємовигідну співпрацю.

Важливим аспектом успішних інновацій на підприємстві є лідерство та управління. Лідери повинні бути відкриті до нових ідей, вислуховувати своїх співробітників, стимулювати їх креативність та сприяти розвитку інноваційної культури в організації. Управління має забезпечувати необхідні ресурси, які допоможуть реалізувати ідеї в реальні проєкти, а також забезпечувати моніторинг та оцінку ефективності інноваційних рішень. Також важливою складовою інновацій на підприємстві є сприяння креативності та розвитку навичок інноваційної діяльності серед співробітників. Це може бути досягнуто за допомогою тренінгів, семінарів, майстер-класів та інших форм навчання, що сприяють розвитку творчого мислення, проблемного підходу та інноваційних навичок.

Окрім цього, фінансування інноваційних проєктів також є важливим аспектом розвитку інновацій на підприємстві. Компанії повинні бути готові вкладати ресурси, які можуть включати фінансові кошти, людські ресурси, час та інші ресурси, у реалізацію інноваційних проєктів. Для цього можуть використовуватися різні джерела фінансування, такі як внутрішні бюджети компанії, залучення зовнішніх інвестицій, гранти, партнерства та інші. Важливим аспектом розвитку інновацій на підприємстві є також здатність до взаємодії зі сторонніми організаціями, такими як університети, дослідницькі центри, стартапи, клієнти та інші гравці на ринку.

Співпраця з такими партнерами може допомогти підприємству отримати доступ до нових знань, ресурсів, технологій та ринків, що сприятиме інноваційному розвитку. Крім того, важливо забезпечити ефективну систему управління інноваційними проєктами на підприємстві. Це може включати визначення стратегії розвитку інновацій, вибір проєктів на реалізацію, контроль за виконанням завдань, оцінку результатів та внесення коректив в процесі реалізації проєктів. Важливо мати систему моніторингу та оцінки ефективності інноваційних проєктів, що

дозволить вчасно виявляти проблеми та вносити відповідні зміни для досягнення успішних результатів. Крім того, інновації на підприємстві мають бути вбудовані в корпоративну культуру організації. Це означає створення сприятливого середовища, де працівники мають відчуття впевненості в тому, що їхні ідеї та пропозиції вітаються, а помилки розглядаються як можливість для вдосконалення. Організація має пропагувати відкритий діалог, сприяти взаємодії між різними відділами та рівнями керівництва, та надавати можливості працівникам розвивати свої інноваційні ідеї.

Впровадження інновацій на підприємствах і не лише може забезпечити чимало позитивних ефектів як для держави та економіки, так і для населення, можливі ефекти від інноваційного розвитку підприємств можна переглянути в табл. 1.

Інновації активно впливають на структуру виробництва, а отже, і на структуру зайнятості населення. Особливо помітний їхній вплив у монопромислових містах, оскільки більшість їх населення зайнята на одному-двох підприємствах. Технічна модернізація цих підприємств, їх повторне використання не тільки змінює структуру виробничої робочої сили, а й сприяє зростанню структурного чи технологічного безробіття. Адже під час технічного переоснащення або повторного використання підприємства виникає об'єктивна необхідність зупинки всього виробничого процесу на певний час для переоснащення окремих ланок.

У цей період реально може бути задіяна невелика кількість висококваліфікованих працівників, здатних налагодити та налагодити нове обладнання, повторно використавши його для виробництва нової продукції. Інші працівники або безробітні, або проходять перепідготовку.

Тому, створюючи програму переведення компаній, а тим паче економіки всієї країни, на інноваційну модель розвитку, необхідно враховувати її соціальні наслідки, щоб запобігти масовій емансипації працівників та їх тривалому розкріпаченню – термін перебування у стані вимушеного безробіття.

Така постановка питання є результатом відсутності належної оцінки наслідків соціальних чи інших економічних змін, що розглядаються в Україні. На цьому також слід наголосити, оцінюючи вплив активної інноваційної діяльності на стан вітчизняного ринку праці.

Між тим навіть без здійснення масштабних заходів з переведення нашої держави на модель інноваційного розвитку на вітчизняному ринку праці досить гостро стоїть проблема забезпечення зайнятості населення.

Процес трансформації стандартної зайнятості в нестандартні й нестабільні форми визначається як її прекарізація (англ. precarious – сумнівний, небезпечний, ризикований, не гарантований, нестабільний). Відбувається відмова від колективу на користь особистості, частина економічно активного населення, зайнятого в неформальному секторі, практично виключена зі сфери зайнятості, існує тіньова праця та прихована зайнятість.

Наймана праця перестає бути абсолютною об'єктивною необхідністю для працездатних членів сучасного суспільства, оскільки зростає роль нетрудових факторів у збільшенні добробуту. Отже зміни при провадженні інновацій викликають зміни в трудових відносинах відповідно як наслідок виникають нові форми зайнятості.

Інноваційні форми гнучкої зайнятості включають в себе як дистанційну роботу (віддалена робота), так і різні форми нестабільної (непостійної) зайнятості (неповний робочий день чи робота на умовах строкового трудового договору) [7].

Отже, інновації є важливим фактором розвитку підприємства, що дозволяє йому відповідати на постійно змінювані умови ринку, вирізнятися від конкурентів та досягати стійкої конкурентної переваги, але при їх впровадженні варто також звертати увагу на те, як вони впливатимуть на ринок праці.

Для успішної реалізації інновацій на підприємстві необхідно враховувати такі фактори, як внутрішній потенціал, взаємодія зі сторонніми організаціями,

Таблиця 1

Ефекти від інноваційного розвитку підприємств

макрорівень	мікрорівень
– підвищення життєвого рівня населення – збереження екосистеми – зростання конкурентоспроможності країни – позитивні зміни в макроекономічних показниках – формування нової структури суспільного виробництва – культурний прогрес нації – підвищення ступеня інтеграції країни в світове господарство	– покращення фінансово-економічних показників – підвищення якості продукції – удосконалення системи управління підприємства – зростання конкурентоспроможності продукції та підприємства – постійне оновлення виробничого потенціалу підприємства та продукції – вихід на нові ринки збуту – зниження ресурсоемності виробничих процесів

Джерело: складено авторами на основі [4].

ефективна система управління інноваційними проектами та вбудовування інновацій в корпоративну культуру. Створення інноваційного середовища, де сприяє розкриттю творчого потенціалу працівників, стимулюється співпраця зі зовнішніми партнерами, встановлюється ефективна система управління та впроваджується інноваційна культура, дозволить підприємству бути в ролі лідера на ринку та досягати сталого росту.

Необхідно пам'ятати, що інновації є постійним процесом, вимагають відкритості до змін, ризику та навчання на власних помилках. Інновації можуть бути різноманітними – технічними, організаційними, маркетинговими та іншими, і важливо виробити системний підхід до їх впровадження на підприємстві. У сучасному динамічному світі бізнес, підприємства, які вміють інновувати, мають великі переваги перед своїми конкурентами. Тому, впровадження інновацій на підприємстві є важливим кроком до його успіху та довгострокової стійкості. Інновації дозволяють підприємствам адаптуватися до змін, впроваджувати нові рішення, процеси та продукти, що відповідають вимогам ринку та сприяють його розвитку. Однак, успішна реалізація інновацій на підприємстві також вимагає певних внутрішніх передумов.

По-перше, необхідно мати внутрішній потенціал, який включає наявність кваліфікованих та творчих співробітників, наявність достатніх ресурсів для проведення досліджень та розробки нових продуктів чи технологій, а також наявність відповідної інфраструктури.

По-друге, взаємодія зі сторонніми організаціями, такими як університети, наукові центри, стартапи тощо, може бути важливим фактором успішної реалізації інновацій. Такі партнерства можуть допомогти підприємствам отримати доступ до нових знань, технологій, ресурсів та ринків, що може сприяти створенню нових інноваційних рішень.

По-третє, ефективна система управління інноваційними проектами є ключовим елементом для успішної реалізації інновацій на підприємстві. Це включає в себе процеси відбору, оцінки, розробки, впровадження та моніторингу інноваційних проектів, а також відповідну систему управління ризиками та фінансами. Окрім того, важливо вбудувати інноваційну культуру в організацію. Це означає сприяння творчості, ініціативності.

Висновки. Враховуючи все вище сказане можна зазначити про важливість ефективного управління інноваційним процесом на підприємстві, включаючи впровадження внутрішніх дослідницьких та розробницьких відділів, співпрацю з університетами та дослідницькими інститутами, застосування сучасних інструментів управління проектами, а також створення відкритої інноваційної культури в організації. Важливість інновацій на підприємстві, їх вплив на розвиток бізнесу та можливі складнощі при їх впровадженні, а саме вплив на ринок праці та подальшу зайнятість населення та його здатність до адаптації під інновації. Зокрема, стаття ставить за мету показати, що інновації не є розкішшю, але необхідністю для підприємства, щоб залишатися конкурентоспроможним на ринку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вороніна В. Л. Інновації та управління трудовим потенціалом підприємства. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти*: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 30 листопада 2022 р.). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. С. 162–164.
2. Вороніна В. Л. Вплив трудового потенціалу на результати інноваційної діяльності підприємства. *Управління змінами та інновації*. 2022. № 4. С. 42–48.
3. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Філатова К. Є. Менеджмент персоналу в умовах стійкого інноваційного розвитку підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 17. С. 39–42.
4. Вороніна В. Л., Карпенко В. С., Рубанська К. В. Концептуалізація теоретичних основ поняття «інновація»: сучасний погляд. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2021. Випуск № 3 (2021). С. 57–64.
5. Вороніна В. Л., Дмитренко І. А., Хорошко Д. Р. Розвиток підприємства на основі інновацій. *Наукові розробки, передові технології, інновації*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, (Prague, 06-08 жовтня 2020 р.). Prague: Nemoros s.r.o. 2020. С. 93–96.
6. Ярошевська О. В., Вальчук М. О. Вплив інновацій на ринок праці в Україні. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2013. № 3. С. 80–85.
7. Новак І. М. Соціальні інновації на ринку праці: флексибілізація та прекарізація зайнятості в Україні. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 1. С. 92–97.
8. Наукова та інноваційна діяльність України: статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 09.01.2025).
9. Петрова І. Л. Інноваційний сегмент ринку праці: оцінка тенденцій та перспектив. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1 (32). С. 166–180.

10. Вороніна В. Л., Іщейкін Т. Є. Стратегічне управління людськими ресурсами організації: партисипативне лідерство та корпоративна культура самоосвіти. *Вісник Полтавського державного аграрного університету (Серія «Економіка, управління та фінанси»)*. 2024. Випуск 1. С. 3–8.

REFERENCES:

1. Voronina V. L. Innovations and management of labor potential of the enterprise. Transformation of the national model of financial and credit relations: challenges of globalization and regional aspects: collection of materials of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Uzhhorod, November 30, 2022). Uzhgorod: DVNZ "UzhNU", 2022. P. 162–164.
2. Voronina V. L. The impact of labor potential on the results of innovative activity of the enterprise. *Change management and innovation*. 2022. No. 4. P. 42–48.
3. Markina I. A., Voronina V. L., Filatova K. THERE ARE. Personnel management in the conditions of sustainable innovative development of the enterprise. *Entrepreneurship and innovation*. 2021. No. 17. P. 39–42.
4. Voronina V. L., Karpenko V. S., Rubanska K. IN. Conceptualization of the theoretical foundations of the concept of "innovation": a modern view. *Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Series "Economic Sciences"*. 2021. Issue No. 3 (2021). P. 57–64.
5. Voronina V. L., Dmytrenko I. A., Khoroshko D. R. Enterprise development based on innovation. Scientific developments, advanced technologies, innovations: materials of the VI International Scientific and Practical Conference, (Prague, October 06-08, 2020). Prague: Nemoros s.r.o. 2020. S. 93–96.
6. Yaroshevska O. V., Valchuk M. AT. The impact of innovations on the labor market in Ukraine. *State and regions. Ser.: Economy and entrepreneurship*. 2013. No. 3. S. 80–85.
7. Novak I.M. Social innovations in the labor market: flexibilization and precarization of employment in Ukraine. *Herald of economic science of Ukraine*. 2016. No. 1. S. 92–97.
8. Scientific and innovative activity of Ukraine: statistical collection. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 09.01.2025)
9. Petrova I.L. Innovative segment of the labor market: assessment of trends and prospects. *Demography and social economy*. 2018. No. 1 (32). S. 166–180.
10. Voronina V.L., Ishcheykin T.YE. Stratehichne upravlinnya lyuds'kymy resursamy orhanizatsiyi: partysypatyvne liderstvo ta korporatyvna kul'tura samoosvity. *Visnyk Poltavs'koho derzhavnoho ahrarnoho universytetu (Seriya "Ekonomika, upravlinnya ta finansy")*. 2024. Vypusk 1. S. 3–8.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2025